

[Lawaetz]

forebyggelsesdebat med hensyn til arbejdsministerens udmærkede fantasi. Hvis der kommer en udtalelse af arbejdsministeren i retning af, at bemyndigelsesloven ikke skal bruges mere, er vores lovforslag fuldstændig overflødig, og så behøver vi ikke at spille tid på det, så kan vi gemme det, til der engang kommer nye, fine ideer frem. Hr. Kurt Hansen har måske én på lager; jeg ved, hvad han vil sige, men det vil jeg afvente.

Kurt Hansen (VS):

Det er blot en kommentar til hr. Lawaetz. Jeg er udmærket klar over, at hr. Lawaetz taler på erhvervslivets vegne; ingen tvivl om det, det behøver han ikke oplyse mig om. Men kunne han ikke også oplyse hr. Ernst Schmidt om det, således at han ikke behøvede at stå her og sovse rundt og forplumre debatten med udtalelsen, at fremskridtspartiet var et arbejderparti.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af:

Forslag til folketingsbeslutning om indførelse af virksomhedsdemokrati og samfundsstyring af kapitalen.

[Af Lilli Gyldenkilde (SF) m. fl.]

(Beslutningsforslag nr. B 68. Fremsat 20/2 80).

Forslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Svend Auken):

Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger til socialistisk folkepartis forslag om virksomhedsdemokrati og samfundsstyring af kapitalen.

Regeringen har den opfattelse, at en demokratisering af det økonomiske liv er af vital betydning. Derfor fremsatte regeringen i november måned sit forslag om overskudsdeling, øget medindflydelse og medbestemmelse for de ansatte i erhvervslivet. Som bekendt blev dette forslag ikke vedtaget i sin helhed, idet kun det, der vedrører medbestemmelsen og øget offentligt indseende i aktieselskabers forhold, blev vedtaget, i øvrigt også med støtte fra forslagsstillernes side. Det har nu fundet udtryk i det forslag, som industriministeren har fremsat om ændring i aktieselskabslovgivningen.

Når hovedperspektivet til trods for dette fremskridt imidlertid ikke kom igennem, håber jeg ikke, at jeg belaster mit i øvrigt – håber jeg – gode forhold til forslagsstillerne ved at sige, at en væsentlig del af ansvaret herfor utvetydigt må placeres på socialistisk folkepartis skuldre. Jeg tror egentlig, at der i folketingsgruppen var en interesse i at komme i gang med en demokratisering af det økonomiske liv, og at man var indstillet på i en kriseløsning også at finde frem til ting, der havde perspektiv og kunne ændre grundlæggende forhold i vores samfundsliv.

Men da spørgsmålet blev forelagt socialistisk folkepartis hovedbestyrelse, blev folketingsgruppen nægtet enhver forhandlingsret omkring spørgsmålet om overskudsdeling og økonomisk demokrati, så vidt jeg husker med stemmerne 15–13. Tænk, hvis det havde været 15–13 den anden vej og vi var kommet i gang med at diskutere seriøst en demokratisering af arbejdslivet og det økonomiske liv her i landet! Jeg ved godt, at man ikke kan opstille den slags hypotetiske forestillinger, men det kan nu alligevel smerte både regeringen og arbejderbevægelsen, at stemmerne ikke forholdt sig omvendt. Jeg forstår godt, at det har efterladt en følelse af dårlig samvittighed langt, langt ind i den aktive medlemskreds i socialistisk folkeparti, og man må vel forstå dette meget omfattende, meget detaljerede og meget spændende forslag som et plaster på såret.

Imidlertid fremgår det jo med al ønskelighed af forslagsstillernes bemærkninger, at forslaget ikke skal gennemføres. Jeg

[Arbejdsministeren]

ved ikke, om årsagen er, at man har givet sine vælgere det løfte, at SF i hvert fald vil garantere, at der ikke sker omfattende ændringer i samfundsstrukturen i indeværende valgperiode; i så fald lever man fint op til sine forpligtelser over for vælgerne. Men det virker noget ejendommeligt, at man vil have folketinget til at tage et forslag alvorligt, som forslagsstillerne selv i bemærkningerne skriver ikke skal gennemføres før om mange år – uhyggeligt mange år, får man nærmest indtryk af. Man får det indtryk, at et forslag med perspektiv i, navnlig har et tidsmæssigt perspektiv, der gør, at det måske ikke engang bliver aktuelt i indeværende århundrede.

Det stemmer egentlig meget godt med det, som socialistisk folkeparti sagde til regeringens forslag om overskudsdeling og begyndelse af økonomisk demokrati i december, hvor man sagde: vi er helt enige, vi synes egentlig, det er et fantastisk godt forslag som en start altså, som en beskeden og fornuftig start, men vent, tag det af bordet, vent nogle år, så er situationen nok bedre, mere positiv!

Derfor blev jeg selvfølgelig noget overrasket, da jeg mindre end to måneder efter hørte, at socialistisk folkeparti nu ville fremsætte sit eget forslag; hvor det i november og december måned var helt umuligt at behandle spørgsmålet om demokratisering, var det altså aktuel politik, når vi kom frem til februar. Men da blev jeg altså igen beroliget og fandt ud af, at der er sammenhæng i socialistisk folkepartis tankegang: det skal også efter dette forslag vare mange år, før danske lønmodtagere får afgørende indflydelse på deres egen arbejdssituation og vi får en demokratisering af samfundsøkonomien.

Nu skal disse bemærkninger fra min side ikke opfattes som bitre. Regeringen ved, hvor uhyggelig svært det er at indgå aftaler i dette folketing. Regeringen ved, hvor fantastisk svært det er at få andre politiske partier med til noget som helst i dette folketing. Regeringen ved, at enhver, der er interesseret i fremskridt i det danske samfund, må væbne sig med tålmodighed, overbærenhed og forståelse for andre politiske partier. Det gælder også regeringens forhold til socialistisk folkeparti.

Derfor er vi fortsat interesseret i en dialog med socialistisk folkeparti om disse ting, ligesom vi er interesseret i en dialog med andre politiske partier for at finde et flertal til

at komme i gang. Jeg har nemlig den opfattelse, at vi ikke får et virkeligt indhold i debatten om økonomisk demokrati, virksomhedsdemokrati, medbestemmelse osv., før vi kommer i gang med at realisere en begyndelse. Indtil da bliver det opfattet som en abstrakt diskussion, som noget, der ikke er tilstrækkelig håndgribeligt.

Derfor påhviler der de partier i folketinget, der ønsker en demokratisering, en forpligtelse til at tale med hinanden om, hvordan vi kan komme i gang.

Regeringen er parat til en sådan dialog. Vi har – og det vil jeg gerne gentage – den opfattelse, at så snart der i folketinget viser sig at være et flertal for at komme i gang, vil vi bruge dette forslag til at lægge et forslag frem i folketingssalen, så folketinget kan komme til at tage stilling til det.

Det er indlysende, at også en række af de synspunkter, som socialistisk folkeparti her fører frem i sit forslag, må indgå i denne dialog, og vi bidrager gerne med en nærmere belysning af enkelte elementer. Det er lige så klart, at udgangspunktet for regeringens overvejelser er det forslag, vi fremsatte i november, men vi er selvfølgelig parat til at drøfte dette perspektiv med andre partier og respektere deres synspunkter.

Jeg skal ikke fordybe mig i enkeltheder i forslaget. Det er jo en meget omfattende menu med mange omfattende retter, som kun sparsomt er beskrevet i selve forslaget og dets bemærkninger, men i det omfang forslagsstillerne eller andre ønsker at få dem belyst, er regeringen selvfølgelig parat – tålmodig som altid – til at bistå folketinget.

Bakholt (S):

Da mit partis ordfører i denne sag, hr. Aage Andersen, ikke kan være til stede, skal jeg komme med et par kommentarer til dette forslag.

Man kan naturligvis stille sig det spørgsmål, hvorfor SF fremsætter dette forslag lige netop nu, og i svaret kan man ikke lægge nogen som helst tro på, at det forslag skal kunne vedtages. Debatten vil nok afsløre, at det i givet fald kun kan regne med SFs egne stemmer.

Baggrunden er også nok snarere den, at SF med fremsættelsen af dette forslag mener at kunne styrke sin egen samvittighed efter

[Bakholt]

det, der skete før jul, hvor SFs folketingsgruppe lod sig diktere af sin hovedbestyrelse til at svigte det forslag om overskudsdeling, som regeringen havde fremsat, et forslag, der af fagbevægelsen blev betragtet som en mærkesag.

A propos fagbevægelsen står der i bemærkningerne til det forslag, vi her behandler, at en så vidtgående reform ikke bør gennemføres uden aktiv støtte og opbakning fra lønmodtagernes organisationer og især deres medlemmer. Det er en yderst fornuftig betragtning. Men på den baggrund kommer man da ikke uden om, at det havde været rimeligere, hvis SF havde støttet det forslag om en påbegyndelse af økonomisk demokrati, der er udarbejdet af en stort set enig arbejderbevægelse.

Det forslag, SF fremsætter, vil kun være egnet til at forvirre begreberne omkring økonomisk demokrati yderligere. Med henvisning til vores eget forslag om den begyndende økonomisk demokratiordning, som vi meget gerne vil samarbejde med andre partier om, og som jeg også er overbevist om det vil være muligt inden for en overskuelig tid at skabe politisk opbakning bag, skal jeg på vegne af den socialdemokratiske folketingsgruppe afvise det foreliggende forslag.

Jens Peter Jensen (V):

Det nærmer sig misbrug af folketingets tid og kræfter, at man for at få en socialistisk diskussion – vel, kald den en kvalificeret debat – må fremsætte et beslutningsforslag til behandling her i tinget. Forslagets tendenser er så åbenlyst i strid med den samfundsudvikling, som venstre, Danmarks liberale parti, ønsker der skal foregå. Vi kan derfor ikke støtte forslaget.

Om enkelthederne kun en ganske enkelt bemærkning: hvis forslaget gennemføres, vil man gøre Nationalbanken til en ren statsbank, og det kan vi ikke medvirke til. Med de erfaringer, vi har fra dette høje tings evne til at føre økonomisk politik, er det nødvendigt, at man har et organ, der kan læse korrektur på det, som vi ikke forstår at skrive rigtigt og sætte rigtigt sammen.

Dyremose (KF):

Hr. Gert Petersen har i Børsen den 7. marts 1980 skrevet en artikel om ØD-forslag,

hvor han – formodentlig forudseende arbejdsministerens spidsfindige bemærkninger om SFs beslutningsproces i december 1979 – ligesom prøver at sige, at uanset hvad der skete i december 1979, så var det, når det kommer til stykket, meget godt for en socialisering af dette samfund, og han slutter dette indlæg i Børsen med at sige:

»Vi, der ikke tror på privatkapitalismens »udvej«, må nu arbejde for, at ØD-forslaget i de nærmeste år undergår helt væsentlige forandringer, sådan at det også bliver et forslag om virksomhedsdemokrati og fonden bliver uomtvisteligt demokratisk opbygget og styret, så lønmodtagerne selv – og ingen andre – får mere at sige.«

Så kommer der en sætning, jeg ikke ønsker at citere fra denne talerstol på grund af sprogbrugen, og så slutter hr. Gert Petersen med:

»Den dag, et forslag af denne art bliver til fagbevægelsens, har det borgerlige Danmark grund til nervøsitet. For det forslag kan ingen folkeafstemning bremse.«

Det var et indlæg, som kunne gøre os andre lidt bange, for selv om SFs beslutningsforslag blev fremsat den 20. februar 1980, havde vi ikke nået at læse det endnu, men da vi læste artiklen i Børsen, blev vi bange for, at SF nu havde fået den geniale idé, der skulle gøre, at det mest upopulære forslag igennem nyere tids politiske historie i Danmark, nemlig forslaget om en tvangs-ØD-ordning med central fond, at denne ulv skulle iklædes nogle fåreklæder, som kunne gøre den spiselig, sådan at den kunne ryge ned, og sådan at vi i det borgerlige Danmark for alvor skulle være bange. Det var den måde, vi måtte læse SFs forslag på, men jeg nåede ikke ret langt i læsningen, før jeg var aldeles beroliget.

Dette forslag er yderst velegnet til at blive lagt ud til en stor offentlig debat, for det vil klart og entydigt vise befolkningen, hvilke helt utrolige veje SF ønsker at det danske samfund skal gå. Det er så sin sag, at SF ønsker at erklære sin politik på den måde; det kan vi andre kun være glade for, for det er faktisk nemmere at kæmpe, når man kæmper med rene kort. Når I kommer med den rene og skære socialisme og vi kommer med noget, der er en god og solid folkelig konservatisme, så ved vi, hvad vi har at snakke om, og så er det til at diskutere.

[Dyremose]

Men det, der gør forslaget interessant her og nu, er, at SF ikke for øjeblikket er et hvilket som helst parti, men er det parti, som socialdemokratiet i allerhøjeste grad har baseret sine beslutninger på i denne folketings-samling. Det er det parti, som har haft meget stor indflydelse på regeringens politik, uanset om arbejdsministeren vil kunne lide det eller ej. Her viser SF med sit beslutningsforslag, hvilken retning man vil trække socialdemokratiet i, såfremt SF skal være med i de beslutninger, der skal indgås her i folketinget i de kommende måneder eller i resten af denne folketings-samling.

Derfor har jeg faktisk det ønske fælles med SF, at I får så megen omtale af jeres forslag som overhovedet muligt, for det vil hjælpe os andre med at påpege, hvad det er, socialdemokratiet er ved at kaste Danmark ud i, nemlig en meget kraftig socialisering af samfundet, en socialisering, som jeg er sikker på at befolkningen, når den får lejlighed til at tage stilling dertil, ikke vil ønske gennemført.

Til trods for at hr. Bakholt afviser dette beslutningsforslag, er jeg bekymret ved, at arbejdsministeren i sin indledning sagde, at det var et meget spændende forslag, og at han fortsat er meget interesseret i en dialog med SF. Jeg håber ikke, det bliver på dette grundlag, men hvis det gør det, er arbejdsministeren også stærkt bidragende til, at socialdemokratiet vil få en meget kraftig tilbagegang ved et kommende valg, og det kan jeg selvfølgelig kun ønske ham.

Lawaetz (FP):

Det bliver i og for sig mere og mere spændende, og jeg kan da godt følge arbejdsministeren og hr. Dyremose lidt op. Der var nok noget om den snak om de 15-13, da vi diskuterede beslutningsforslag nr. B 12 i december 1979. Men der ligger nok bagved et politisk forsøg på i god tid at erobre mest muligt af venstrefløjens i socialdemokratiet. Når man studerer det dér vældige værk, ser man i hvert fald, at et parti som DKP bliver helt overflødiggjort fremover.

Men det viser også noget andet: det viser klart, at man ikke har spor forståelse for erhvervslivet, som det eksisterer i dag. Man går så langt, så man ikke engang ved, hvad et overskud i en virksomhed er. Det oversætter

man primitivt som forskellen mellem bruttoudgifter og nettoudgifter. Det viser for lille et kendskab til at gå sagligt ind i en sådan debat. Der er temmelig langt fra det beløb ned til det, man kalder et firmas overskud.

Det lyder også interessant med disse virksomhedsråd, hvor man også kører rundt i det. Dér siger man: ja, hvis ikke man kan blive enige om et sådant råd, kan de alle sammen være med. Det skal nok blive en helt fremragende form for styrelse.

Jeg synes også, det er morsomt, at man spørger: hvad er en virksomhed? En virksomhed er et foretagende, der bare har én beskæftiget. Hvis vi nu fulgte dette her helt op, er det så den ansatte eller chefen, der bestemmer? De kan få nogle forfærdelige diskussioner, så man må da håbe, at det kun skal gælde, hvor der er mindst 2 beskæftiget, så de kan overtage styrelsen.

Der er nogle af bemærkningerne til forslaget, der er så interessante, skønt man er gået let hen over dem, at jeg vil besvære/beære tinget med at læse dem op, hvis jeg kan finde mine briller. Man nævner f. eks. Kastrop Glasværk. Sandheden om det er faktisk, at man kunne importere billigere flasker fra Østlandene, men det har man åbenbart ikke været klar over. Man vil rask nedlægge egnsudviklingsrådet, for det kan man også klare, og man vil også overtage Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk. Man interesserer sig overhovedet ikke for, hvem der egentlig ejer det i forvejen, hvem der har sat pengene i det. Noget endnu bedre er det med værditilvæksten, hvor man altså simpelt hen mener, det er forskellen mellem brutto- og nettoudgift. En tredjedel af denne overførsel skal tilgå en solidarisk lønmodtagerfond, mens de $\frac{2}{3}$ bliver stående i virksomheden som ansvarlig lønmodtagerkapital, der repræsenteres af virksomhedsrådet. Længere nede hedder det, at fonden har forkøbsret, hvis en virksomhed udvider sin egenkapital, eller hvis virksomheden udbydes til salg. Fondens overtager de funktioner, der i dag udøves af egnsudviklingsrådet osv. osv. Har man egentlig tænkt på, hvad det, man her foreslår, vil betyde i praksis? Det er da helt klart, at de mennesker, der fortsat har holdt fast inden for det private erhvervsliv, hurtigst muligt vil forsøge at realisere deres værdier i disse elendige virksomheder og investere i anderledes solide ting end det private er-

[Lawaetz]

hvervsliv, og de vil hurtigst muligt få lavet nogle filialer i udlandet og få flyttet deres penge, længe inden den overvejelse, arbejdsministeren nævner, er færdig og SF får dette forslag igennem. Det vil sige, at kapitalen og virksomhederne vil styrte ud af landet, og indehaverne vil skynde sig i hælene på dem, lige så hurtigt de kan. Det er det praktiske resultat, der vil komme ud af dette her.

Jeg vender her tilbage til det, jeg startede med. Jeg kan kun se forslaget som et lidt søgt politisk udspil netop her, hvor der er forskellige andre ting under debat, hvor man på en måske endda lidt klodset måde forsøger at påvirke visse dele af socialdemokratiets venstrefløj. Hvis man ved et uheld skulle ramle ind i et valg netop nu, har man fortalt, at det, som socialdemokratiet ikke kunne klare i december måned, kommer man her med et elegant forslag om, serveret på en sølvbakke.

Nu talte man tidligere om at bruge megen tid i udvalgene. Hvis der skal bruges tid i udvalget på dette her, kan vi godt sætte en måneds tid af; så megen usikkerhed er der i det.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Nu må tiden vist være inde til, at dette forslag får nogle pæne ord med på vejen. Socialistisk folkeparti har med dette forslag fremlagt de hovedtanker, vi mener en demokratisering af arbejdslivet, en inddragelse af merværdi og en styring af kapitalen skal udarbejdes efter.

Som det fremgår af forslaget, lægger vi vægten især på arbejdspladsdemokrati på de enkelte virksomheder. Midlerne, der overføres til lønmodtagerne, fordeles på den måde, at $\frac{2}{3}$ bliver i virksomheden som lønmodtagernes kollektive ejendom og $\frac{1}{3}$ går til den solidariske fond.

Dette ønsker vi, fordi det er bedre i tråd med de decentrale principper, vi i SF i øvrigt arbejder ud fra. Men samtidig ønsker vi at fastholde det solidariske princip i fondstanken.

Når vi lægger så stor vægt på arbejdernes indflydelse på egen hverdag, er det naturligt for at anfægte arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet; i dag stopper nemlig demokratiet ved fabriksportene. Det er egentlig forbløffende, at man ikke for længst

er kommet i gang med en demokratisering af arbejdslivet.

I en tid, hvor folkeskolen har en formålsparagraf, der, hvis den bliver opfyldt, skulle bevirke, at vore børn bliver kritiske og aktive voksne, må de unge få lidt af et chok, når de bevæger sig ud i arbejdslivet og oplever, hvor autoritært ledelsesretten praktiseres mange steder. Protesterer de herimod, kan de risikere at blive fyret, og nægter de at arbejde, bliver de slæbt for arbejdsretten. For dem bliver det i skolen højt besungne demokrati en skuffelse, og derfor er det på høje tid, at denne ledelsesret anfægtes. Det bliver den med dette forslag, dog skal ingen tro, at den afskaffes dermed.

Med valgte virksomhedsråd på hver arbejdsplads, der på afgørende punkter kan hindre en beslutning, der anses at være skadelig for de ansatte, får arbejderne indflydelse på deres egen hverdag.

Det andet led i vores forslag omhandler den solidariske fond, den, det hidtil er lykkedes de borgerlige at få omdøbt til den centrale fond. Der er stor modstand mod en sådan fond, og det er egentlig foruroligende, at der også er stor modstand mod den i lønmodtagerkredse. Jeg kan godt forstå kapitalejernes modstand, for den bygger naturligvis på, at investering skal være på privatejendomsrettens præmisser, og de anser en fond for utildig konkurrence og ved samtidig, at penge er magt, og frygter derfor den magt, som en fond kan få på længere sigt.

Når nogle lønmodtagere går imod fonden, er det vel til dels, fordi de ikke mener, at de kan få indflydelse på fondens placering af midler. Vi mener i SF, at vores forslag netop sikrer, at fonden ikke bliver en organisationsstyret fond, idet lønmodtagerne skal vælge folk til den af deres egen midte.

Dette, samt principperne om at sikre gode løn- og arbejdsforhold, at fremme beskæftigelsen og tage samfundshensyn, sikrer lønmodtagernes indflydelse i den solidariske lønmodtagerfond.

Det tredje led i vort forslag hedder samfundsstyring af kapital. Vi mener ikke, kapitalressourcerne i dag bruges ud fra hele samfundets behov, men derimod ud fra snævre profithensyn. Det bedste eksempel herpå er den ubalance, der er mellem eksport og import. Den ubalance giver mange problemer, der søges løst på forskellige, ikke særlig geni-

[Lilli Gyldenkilde]

ale måder. Fandt der en styring af kapitalressourcerne sted, er det helt sikkert, at det først fornødne var at tilføre kapital til importkonkurrerende erhverv; kun dette kan jo på længere sigt sikre en bedre handelsbalance.

Der kunne selvsagt siges meget mere godt om disse hovedpunkter, men tiden er knap, og jeg skal lige føje et par ord til til slut.

I de generelle bemærkninger til forslaget påpeger vi, hvor nødvendigt det er, at disse reformer bakkes op af lønmodtagerne, som jo er dem, der skal bruge demokratiet på arbejdspladsen. Vi lægger derfor afgørende vægt på, at en omfattende debat om disse ting sættes i gang.

Der er nu fremsat 3 forslag i folketinget vedrørende medejendomsret og medbestemmelse, et af de radikale for et par samlinger siden – hvis de da ikke har skiftet mening siden – et af socialdemokratiet og et af SF. Alle disse forslag bør nøje gennemdrøftes, således at det, når et lovforslag fremsættes, vil kunne bære gennem en folkeafstemning, for der er ingen tvivl om, at modstanderne af tankerne vil kræve en folkeafstemning.

Bolvig (RV):

SF har gennem sit forslag til folketingsbeslutning redegjort for sit syn på den fremtidige udvikling af det danske samfund. Ingen kan overraskes over, at SF er et socialistisk parti, og nu får vi opskriften på, hvordan et socialistisk samfund skal opbygges. Jeg vil gerne anerkende, at SF klart fremhæver, at vejen til paradiset kun kan betrædes, når et folkeflertal står bag. SF er realistisk nok til at indse, at befolkningen endnu ikke er moden til at begive sig ud på vandringer til lykkeland, og at det er nødvendigt med en intensiveret debat, før man kan være blot nogenlunde sikker på, at en folkeafstemning vil fremkalde befolkningens godkendelse.

Vi burde ofre langt mere tid på principielle debatter om, i hvilken retning vi bør udvikle vort samfund. Vi bruger desværre uhyre megen tid på ligegyldige diskussioner om småting og petitesseer, og vi ofrer kræfter på banale onsdagspørgsmål og nedværdigende personforfølgelser med det resultat, at befolkningens despekt for politisk arbejde vokser i en for folkestyret foruroligende grad.

Jeg beklager, at SF har valgt at fremlægge sine synspunkter som et forslag til folketings-

beslutning, idet det umuliggør en seriøs debat om et så spændende emne som virksomhedsdemokrati og samfundsstyring af kapitalen. SF kan da umuligt forestille sig, at forslaget vil starte den dybtgående og omfattende diskussion i hele befolkningen, man efterlyser.

Som radikal er det naturligt for mig at pege på den berigende og givende samfundsdiskussion, som bogen »Oprør fra midten« har startet. Jeg vil anbefale SF at tage ved lære af bogens 3 fantasirige forfattere, som netop beviser, at der i befolkningen er et latent behov for at drøfte grundlæggende samfundsproblemer. Det radikale venstre er enig med SF i, at vi nødsages til at demokratisere arbejdslivet, at der må sikres lønmodtagerne en andel af virksomhedernes overskud eller merværdi, ligesom også vi finder, at offentligt ansattes medbestemmelsesret bør øges ganske betydeligt. Derfor fremsatte det radikale venstre i efteråret 1978 forslag om medeje for de ansatte og forslag om øget medbestemmelse på det offentlige område.

Når SF og fru Lilli Gyldenkilde med rette lægger megen vægt på lønmodtagernes aktive støtte, burde man mærke sig de mange udtalelser fra disse grupper og de overbevisende meningsmålinger, der i den sidste tid har været offentliggjort. Jeg er personlig overbevist om, at det radikale venstre er i langt større overensstemmelse med befolkningen, med lønmodtagerne, når vi ønsker, at indflydelsen og kapitalen skal være bundet til den enkeltes egen virksomhed.

SF ønsker et decentralt system i størst mulig uafhængighed af statsmagten. Ja vel, men det forekommer mig, at man langtfra lever op til disse intentioner i forslaget. Også her er det radikale forslag langt mere jordnært og realistisk.

Jeg har bemærket, at SF i bemærkningerne vender sig mod helbredsnedbrydende lønsystemer. Betyder det, at SF fremover vil støtte de radikales ønske om en begrænsning af akkordarbejde?

Og så lige et par bemærkninger til arbejdsministeren. Arbejdsministeren sagde – næsten klynkende, og det ligner ikke ministeren – at det var så uhyre svært at få nogen i dette folketing med til noget som helst. Jeg vil modsætningsvis sige, at det er uhyre let at få dele af regeringen og socialdemokratiet med til noget, men overordentlig vanskeligt at få

[Bolvig]

hele partiet og den samlede regering med til blot lidt.

Arne Melchior (CD):

Jeg havde egentlig forberedt mig på at gå i rette med SF i anledning af det her foreliggende forslag, men det har så mange ordførere gjort fortrinligt før mig, så jeg vil benytte mine første minutter til i stedet for at gå i rette med arbejdsministeren, en ret uvant situation for mig i øvrigt, og jeg er meget ked af, at det skal være nødvendigt.

Men jeg har hæftet mig ved den samme udtalelse af arbejdsministeren, som hr. Bolvig sluttede sit indlæg med netop nu, nemlig at det er så svært at få nogen partier til at gå med til noget som helst. Dette er ikke rigtigt, og jeg opfordrer arbejdsministeren indtrængende til at mildne eller helst annullere denne udtalelse. Jeg tror ikke, der findes nogen regering, der har haft mere samarbejdsvillige partier som opposition. Det er ikke længe siden, statsministeren sagde til mig: der er slet ikke nogen opposition.

Men nu siger arbejdsministeren altså, at han ikke kan få noget forlig i gang med nogen som helst. Det passer ikke. Vi møder, hver gang der bliver kaldt, ja, vi sagde i december: hvorfor vente til april eller maj måned, hvorfor ikke starte i januar måned med at indlede samtaler om de ting, vi dog ved er nødvendige? Nu er det lige straks påske og aprilsnar og det hele, og der er ikke sket noget endnu. Det er altså ikke manglende vilje til at arbejde eller samarbejde, regeringen møder i dette ting.

Så sagde ministeren videre, at så snart der skulle vise sig flertal for at komme i gang, ville man gerne i gang. Det viser sig meget hurtigt. CD har i forrige uge stillet et forslag om obligatorisk overskudsdeling, og så – lig det ene eller det andet, mere eller mindre – er der i hvert fald tale om at komme i gang, og arbejdsministeren er vidende om, at der i december måned i dette ting var et komfortabelt flertal for obligatorisk overskudsdeling, vel at mærke, hvis man kunne regne med de 69 socialdemokrater. Det samme flertal er til stede i dag, og det vil være her dette folketings tid ud. Det kommer an på regeringen og socialdemokratiet, om man har denne vilighed til at komme i gang. Men så trist er det altså, at arbejdsministeren og regeringen

for tiden, vel kendende situationen – og det er ikke deres åndsevner, heller ikke på det økonomiske område, det skorter på – disker op med et forslag om forbud mod overarbejde og tvangsmæssig omlægning af regnskabsåret. Og efter hvad arbejdsministeren sagde her i dag, fastholder man sit forslag B 12 fra december i fjor som udgangspunkt for en ordning på dette område. Så skal man nok få den virksomhedsflugt ud af landet, som vi har læst og set meget om i den senere tid, til at accelerere.

SF skal nu heller ikke slippe helt. SFs ordfører, fru Lilli Gyldenkilde, sagde her, at demokratiet stopper ved fabriksportene. Der må være en eller anden forestilling om, at demokrati betyder, at alle skal bestemme det hele hele tiden. Dette er snarere en definition på anarki og ikke på demokrati, men således foranlediget af SFs ordfører vil jeg dog godt spørge: hvordan står det til med demokratiet i SF selv? Arbejdsministeren har jo udførligt beskæftiget sig med de begivenheder, der udspillede sig mellem SFs folketingsgruppe og SFs hovedbestyrelse i december måned, og jeg er glad for her at få lejlighed til øje til øje med en del af SFs folketingsgruppe og gruppeformanden, som ved, at jeg højagter hendes dygtighed og saglighed på en lang, lang, lang række områder, at gentage, hvad jeg før har skrevet et sted, at SF efter min mening ved den lejlighed, i december måned, begik åbent grundlovsbrud, idet en folketingsgruppe, som er valgt af ca. 200.000 vælgere, deponerede sin vilje hos en hovedbestyrelse, der er valgt af 6.000–7.000 af disse vælgere og altså ikke kan repræsentere andre end de 6.000–7.000. Jeg tror, tallet er nogenlunde rigtigt. Dette er helt klart i strid med grundlovens § 56, som ikke nøjes med at sige, at folketingsmedlemmer ene er bundet ved deres overbevisning, men som trods grundlovens knappe lovsprog tilføjer »og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere«.

Man kan ikke altid kontrollere, hvad det enkelte folketingsmedlem eller den enkelte gruppe lader sig lede af, men vi så her med en dristighed, som på en måde er beundringsværdig, en ærlighed, som var fantastisk, men som også giver mig mulighed for at påstå det, jeg påstår, at SFs formand beklagede, at folketingsgruppens vilje og hensigt i denne for samfundet vigtige sag måtte overstemmes, måtte tilintetgøres, af hovedbe-

[Arne Melchior]

styrelsens vilje. Og det kaldte man demokrati. Dette synes jeg tjener til karakterisering af det forslag, som her er fremsat, og som efter ordførerens mening har en udbygning af demokratiet som formål. Man plejer at sige, at kærlighed skal øve sig hjemme, før den kommer ud at tjene. Øv jer selv i demokrati, før I vil pådutte andre jeres opfattelse heraf!

(Kort bemærkning).

Arbejdsministeren (Svend Auken):

Jeg ønsker ikke at gå ind i nogen polemik med hr. Arne Melchior, men jeg synes alligevel, jeg skylder hr. Arne Melchior et hurtigt svar på førstede del af hans indlæg.

Det, jeg sagde, var, at al erfaring viser, at det er uhyggelig svært at få nogen med til noget som helst i retning af en demokratisering af det økonomiske liv. Jeg må sige, at jeg tilbragte timer, dage, nætter med at forhandle i december måned, og jeg tror ikke, at nogen, der har været med på den tur, som vi var igennem dengang, vil anfægte den karakteristisk, jeg gav i min tale. Heri ligger selvfølgelig ikke, at vi på andre områder møder de samme parlamentariske vanskeligheder, selv om visse begivenheder på skatteområdet også kunne pege i retning af, at andre af ens kolleger har haft problemer på disse områder. Vi er selvfølgelig parat til at drøfte med andre politiske partier alle spørgsmål, men en gang imellem synes jeg nu, det er lidt mere svært, end hr. Arne Melchior vil give indtryk af det her.

Så skal jeg endelig sige til sidst, at regeringen har selvfølgelig ikke fremsat noget forslag om forbud mod overarbejde, det kommer vi til at diskutere i næste uge. Det drejer sig om en afspadsering af det overarbejde, der findes i samfundet. Jeg vil gerne erindre hr. Arne Melchior om, at det jo er en forudsætning for enhver diskussion om en bedre fordeling af arbejdet i samfundet – i øvrigt en diskussion, som jeg tror det var centrumdemokraterne der første gang rejste. Det er bare et lille eksempel på, hvor svært det er selv med så positive mennesker som hr. Arne Melchior at nå resultater her i folketinget.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg vil gerne kvittere for arbejdsministerens omgående replik her. Jeg tror nok, at arbejdsministeren, når han – og det kan vel ske tidligst i morgen – får lejlighed til at læse, hvad han sagde i første omgang om spørgsmålet om forligsindgåelse og samarbejdspartnere, vil indrømme, at han glemte at sige »når det drejer sig om demokratisering af det økonomiske liv«. Det kunne ikke andet end lyde sådan for hr. Bolvig og mig og andre, at det simpelt hen gik på regeringens arbejdsmuligheder generelt. Jeg er glad for, at ministeren her fik anledning til at re dressere den opfattelse, vi fik, formentlig foranlediget af udeladelsen af et par ord, af hans første tale, og jeg anerkender fuldt ud, at det fortsat vil være muligt at arbejde sammen.

I øvrigt kan jeg bekræfte, at det var CD, der først rejste dette spørgsmål om en fordeling af den til rådighed værende arbejdsmængde, men jeg skal lade yderligere bemærkninger om dette forslag om overarbejde ligge til førstebehandlingen i næste uge.

Kurt Hansen (VS):

Allerførst vil jeg sige, at på de 5 minutter, der er til rådighed ved førstebehandlingen, er det ikke muligt at komme ind på alle dele af SFs forslag, men jeg er overbevist om, at der vil finde en fortsat debat sted, ikke mindst i pressen, om de forskellige syn, som vi har på disse sager.

I starten vil jeg godt sige, at virksomhedsdemokratiafsnittet i SFs forslag peger på nogle ting, som vi synes det er vigtigt at diskutere, men vi er i VS i allerhøjeste grad uenige i den løsning, som SF lægger frem.

Jeg vil godt spørge her i starten: hvad er egentlig meningen med at fremsætte dette forslag om virksomhedsdemokrati her i folketinget? Vi mener, at SF med dette forslag har sat sig midt mellem to stole, mellem classesamarbejde og opgør med kapitalismen. Hvis dette skal gennemføres parlamentarisk, hvilket jo ganske tydeligt er meningen, kan det kun ske gennem samarbejde mellem lønarbejderne og arbejdsgiverne, et samarbejde, der altid vil foregå på kapitalens præmisser. Og hvis det skal gennemføres efter SFs målsætning med forslaget: demokratisering af arbejdslivet, styring af kapitalen osv., er det parlamentarisk aldeles urealistisk, præcis lige

[Kurt Hansen]

så urealistisk, som et forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af kapitalismen ville være det.

Når vi sammenligner dette beslutningsforslag med et beslutningsforslag om afskaffelse af kapitalismen, er det, fordi der i bemærkningerne står – og jeg citerer:

»Videre indebærer det, at tilslutning fra virksomhedsrådet eller dets repræsentanter i direktion og bestyrelse er nødvendig, såfremt der skal tages beslutning vedrørende arbejdets fordeling, produktionens tilrettelæggelse, ansættelser, forfremmelser, afskedigelser, salg af virksomhed eller dele heraf.«

Det må betyde en ganske klar vetoret for lønarbejderne i stort set ethvert spørgsmål, og det er intet mindre end et totalt opgør med arbejdsgivernes ret til at lede og fordele arbejdet.

Fremover – hvis vi legede lidt med på SFs drømmerier – ville ingen arbejdsgiver være i stand til at sætte tempoet op eller afskedige de ansatte, medmindre de ansatte gav tilslutning hertil. Hvis det lod sig gennemføre, ville Danmark være det første kapitalistiske land i verden, hvor lønarbejderne havde fået magten over produktionen gennem et forslag til folketingsbeslutning, og så skete det endda sådan helt fredeligt.

Forslaget er urealistisk, og selv om man lukkede øjnene og forestillede sig, at dette kunne gennemføres, ville det simpelt hen ikke kunne fungere. Det ville føre lige lukt ind i en kapitalflugt og en række virksomhedslukninger og klassekonfrontationer, som SF ikke beskæftiger sig med i forslaget overhovedet. Jeg kan heller ikke forestille mig, at vi kan gå fra kapitalisme til socialisme, uden at der vil være voldsomme brydninger, og der er ingen, der skal komme og fortælle mig, at man kan få gennemført dette via parlamentet.

Så er der den del, der omhandler ØD. For det første er det dødsikkert, at arbejderklassen kommer til at betale denne fond, uanset om man tager bidraget af overskuddet, af lønsummen eller af værditilvæksten, som SF ønsker at gøre det her. Når SF derfor i bemærkningerne til forslaget siger, at der er »ingen grund til at forvente virkninger heraf for virksomhedernes lønpolitik«, må vi betegne det som værende ren demagogi, der er beregnet på at komme uden om den ubehagelige sammenhæng, der er mellem ØD og

indkomstpolitik, for ingen er vel i tvivl om, at fagbevægelsen, der i dag er domineret af socialdemokraterne, ville være villig til at støtte en indkomstpolitik under disse betingelser, ja, måske ikke bare støtte, de ville give deres fulde garanti for denne indkomstpolitik.

Vi mener endvidere, at det naturligvis ville tage hundrede år og en skærsommernat, før end de ansatte kunne få så store investeringsandele i de enkelte virksomheder, at de på papiret kunne få nogen indflydelse på virksomhedernes drift, så det principielle problem, der står tilbage, er: hvad kan man overhovedet bruge denne indflydelse til? Svaret er, at hvis vi igen skal lege lidt med på spillets betingelser, betyder det, at arbejderne repræsentanter må gå med ind og være med til at drive virksomhederne frem efter de gængse kapitalistiske principper om rentabilitet, og så vil der alt i alt være tale om, at det er indflydelse på småtingene. Hvem kan se forskellen mellem Irma og Brugsen? Hvem kan se forskellen mellem Den Danske Bank og Arbejderne Landsbank?

Og ét forhold, der – det vil jeg godt lige nævne til sidst – springer i øjnene i SFs forslag, er, at man overhovedet ikke i den strategi, man har anlagt for lønarbejdernes overtagelse af samfundet, opererer med, at der eksisterer nogen kampe ude omkring i samfundet. Det fremgår i hvert fald ikke af bemærkningerne til beslutningsforslaget om afskaffelsen af kapitalismen.

Mølgaard (DR):

Retsforbundet ønsker at skabe ligeligere vilkår for samfundets borgere og dermed få etableret et reelt demokrati også på økonomiske områder, og vi ser også med sympati på medarbejdernes medindflydelse i virksomheder og organisationer og den offentlige sektor til gavn for alle og for arbejdsresultaterne. Vi ønsker også overordnede samfundshensyn og fællesinteresser varetaget med effekt. Mange er de politiske manifestationer, jeg kunne lægge frem som dokumentation, også af afstemningstilkendegivelser her i salen fra retsforbundets gruppes side, som underbyggelse for disse påstande. Det er altså ikke bare påstande, men realiteter, de dækker over.

[Mølgaard]

Men vi kan ikke nære sympati for dette SF-forslag. Vi må næsten på alle punkter afvise det; så skal vi endelig være positive over for dette forslag konkret, må det næsten være med bemærkningen om, at det ikke er det ringeste ØD-forslag, der er blevet lagt frem i tidens løb, men det siger jo heller ikke så meget.

Retsforbundets helt afgørende indvending mod forslaget er, at det lægger op til, at folketinget skal bestemme over arbejdsmarkedsforhold. Det afviser retsforbundet. Det er en gennemprøvet metode, der har vist alle sine fejlvirksomheder noget så grundigt. Vi respekterer arbejdsmarkedets selvbestemmelsesret og agter at fortsætte med at køre ad den linje.

Forslaget rummer en lang række socialiserings tanker, som man ikke skal bebrejde forslagsstillerne at de lægger frem. Det er jo nu engang i bedste harmoni med deres politiske ideer. Så meget desto mere kan der være grund til at advare befolkningen mod den centralisering og bureaukratisering af beslutningsstrukturen og af den økonomiske og virksomhedsmæssige tilpasning, som forslaget lægger op til.

Et par detaljer i forslaget kan vi have en behersket sympati over for. Vi forstår, at egnsudviklingsrådet og finansieringsinstituttet for industri og håndværk skal nedlægges som statsinstitutioner ifølge forslaget. Den er vi med på, men ikke på følgeforslaget om, at de skal genopstå i en politisk besluttet fondsregie.

Vi har ikke mange indvendinger mod forslagsdetaljen om at gøre Nationalbanken til en statsbank, men skulle forslaget som helhed blive gennemført, mener jeg nok, at vi for alvor kan komme i nærheden af en økonomisk og beskæftigelsesmæssig afgrund, hvor det kan være vel forståeligt, at forslagsstillerne ønsker sig en statsbankdirektør med mundkurv på for ikke at få drabelige kommentarer frem.

Rent reelt: ligestillingsarbejdet kræver efter retsforbundets opfattelse ganske andre værktøjer, end dette forslag rummer.

Ebba Strange (SF):

Jeg vil gerne takke for debatten. Jeg vil gerne takke for de få venlige ord, der er faldet, og jeg vil gerne takke de repræsentanter for de borgerlige partier, der klart har forstå-

et, hvad dette forslag drejer sig om. Det er lidt forskelligt, hvordan forståelsen har været fra de borgerlige ordføreres side, men især hr. Dyremoses indlæg var jeg meget glad for, for jeg tror virkelig, hr. Dyremose har forstået forslaget, og det er så dejligt, når man oplever det. Jeg er helt enig i, at så har vi et grundlag af diskutere på, og det synes jeg er rart, i stedet for at man sådan går og stikker en hel masse under stolen og ikke rigtig tør sige tingene, som de er. Jeg synes, det giver en klarhed i den politiske debat, som jeg også gerne vil være med til at understøtte.

Så fortsætter hr. Dyremose med at sige, at det, der er beklageligt, er, at SF har så stor indflydelse på regeringens politik. Jeg ved ikke, om arbejdsministeren selv vil komme med en replik til den bemærkning, men jeg vil i hvert fald godt sige, at sådan som jeg oplever det, er vores indflydelse meget, meget, meget ringe lige i øjeblikket. Det er, som om de samtaler, vi har med regeringen, og de aftaler, vi prøver på at indgå, falder lidt fra hinanden på et eller andet tidspunkt, så foreløbig kan hr. Dyremose godt berolige sig; det går ikke helt galt lige i øjeblikket.

Men vi håber da selvfølgelig meget, at den dag kommer, da vi får lidt mere indflydelse på en socialdemokratisk regerings politik. Det er klart, at det er vores mål, og det forslag, vi her har lagt frem, skal selvfølgelig ses som led i den strategi, at vi håber gennem fremsættelsen af et sådant forslag at få fortalt ikke først og fremmest de medlemmer, der er til stede i denne folketingsaal, men de mennesker, der har læst det, de mennesker, der i øvrigt måtte lytte til debatten, og de mennesker, der i øvrigt måtte læse referatet af debatten, at vi gerne vil være med til at inddrage dem i en debat om, hvad det egentlig er, vi vil med den økonomiske udvikling i dette samfund. Og vi ønsker som sagt ikke at lægge skjul på fra SFs side, hvad det er, vi gerne vil, men vi mener ikke, vores indflydelse er stor nok endnu.

Og når hr. Jens Peter Jensen så klart og tydeligt siger, at intentionerne i dette forslag er stik imod venstres syn på samfundsudviklingen, kan jeg også bare kvittere med et: tak for det, hr. Jens Peter Jensen, for det tror jeg også, og det er vi så enige om!

Hr. Lawaetz derimod begyndte ligesom at belære os lidt om, at vi ikke vidste noget om, hvad overskud var, og hvornår en virksom-

[Ebba Strange]

hed var en virksomhed, og han ville belære os om sandheden om Kastrup Glasværk. Jo, hr. Lawaetz, vi ved det godt. Vi ved også godt, at der er stor forskel på det, vi kalder profitten, og så det, hr. Lawaetz kalder overskuddet. Det er jo ikke uden grund, vi vælger en anden beregning end den, regeringen lagde frem i november, da vi netop kritiserede, at man nøjedes med overskuddet, fordi vi ved noget om, hvor meget der kan manipuleres med et overskud. Som hr. Lawaetz selv sagde: når man tager den udgående og den indgående moms, kan det vare længe, før man når ned på et overskud. Det er vi fuldstændig klar over, og derfor vil vi godt have fat i noget af profitten, inden man begynder at trække alle de ting fra og når ned på overskuddet. Det er altså ikke helt så naivt, som hr. Lawaetz tror; det er faktisk mere gennemtænkt.

Jeg mener også, hr. Lawaetz har ret i, at en af risikoerne ved dette – og det er sådan lidt af det, hr. Kurt Hansen er inde på også – er, at der kommer nogle konfrontationer mellem denne fond og dem, der bestyrer fonden, og så den private del af kapitalmarkedet. Så mener hr. Lawaetz, at kapitalen vil begynde at rejse til udlandet, og det er jeg også forberedt på at den vil, hvis vi nogen sinde kommer dertil, at dette forslag begynder at virke. Det er selvfølgelig derfor, vi har den tredje del af forslaget med, nemlig det, vi kalder kapitalstyring, for hvis vi er nået så vidt, at den private kapital siger: nu kan det ikke betale sig at investere i dette, for al vores profit bliver jo hugget til denne fond, er det vigtigt, at samfundet på det tidspunkt har en kapitalstyring, så man kan forhindre denne kapitalflugt til udlandet. Det er jo derfor, vi i modsætning til socialdemokratiet har den kapitalstyringsdel med i vores forslag om virksomhedsdemokrati og økonomisk demokrati.

Til hr. Bolvig vil jeg sige, at jeg synes, det var en venlig og sympatisk tale, han holdt, men han sagde ikke et eneste ord om en central fond eller ej. Og når nu arbejdsministeren havde så travlt med at kritisere socialistisk folkeparti for sagen i december – jeg skal vende tilbage til den; det er ikke, fordi jeg har glemt min gode ven arbejdsministeren, men kun, fordi jeg ønsker at gemme ham til sidst – vil jeg godt lige sige i forbindelse med det, hr. Bolvig sagde, at det jo i

lige så høj grad var de radikale, der ikke ville være med til noget som helst, heller ikke i december, for de radikale vil ikke vide af den centrale fond. Det synes jeg hr. Bolvig skyldte os at sige, også ved denne debat, i stedet for at sige, at vi hellere skulle have udgivet en bog end fremsat et forslag til folketingsbeslutning. Det kunne vi da godt. Den var nok blevet solgt i knap så mange eksemplarer, som »Oprør fra midten« er blevet. Men vi har faktisk prøvet at udgive en lille pjece om dette forslag, og nu vil vi altså prøve at gå denne vej for at se, om det kunne bidrage mere til debatten, end pjecen har gjort.

Når hr. Bolvig så mener, at de radikale er mere i overensstemmelse med befolkningen, end socialistisk folkeparti er, ved jeg ikke rigtig, hvad hr. Bolvig bygger det på. Jeg har været ude – og det har vi alle sammen i socialistisk folkeparti – i mange forsamlinger og diskuteret disse ting, og jeg kan ikke sige, at vi ikke møder sympati for vores forslag ude omkring. Alligevel er det jo rigtigt, som fru Lilli Gyldenkilde sagde, at det store flertal af lønarbejderne i dette land har vi ikke opbakning fra. Men mig bekendt har heller ikke det radikale venstre opbakning fra det store flertal af lønarbejderne i dette land. Det afspejler sig i hvert fald ikke i valgresultaterne, men det kan selvfølgelig være, man måler det på en anden måde; jeg ved dog ikke rigtig, hvordan man så måler det.

O.k., der er ting, vi kan være enige om, men der er også ting, som vi stadig væk ikke er enige om.

Til hr. Kurt Hansen vil jeg sige, at jeg tror, vi kommer til at diskutere dette længe endnu. og jeg ved, at vi mødes på adskillige møder, hvor vi vender synspunkterne på disse ting. Det eneste, jeg godt vil bruge denne lejlighed og denne talerstol til at sige, er: når socialistisk folkeparti som det eneste socialistiske parti til venstre for socialdemokratiet overhovedet går ind i debatten om økonomisk demokrati og virksomhedsdemokrati, er det, fordi vi mener, at der her ligger et bud på en strategi, og jeg kan ikke finde VSernes bud på en strategi. Samtidig synes vi, det er vigtigt, at vi er nogle, der påpeger, at disse ting sagtens kan ansues uafhængigt af indkomstpoltikken. Jeg kender selvfølgelig VSernes synspunkter, men det er min faste overbevisning, at dette forslag ikke behøver

[Ebba Strange]

at blive knyttet sammen med indkomstpolitikken.

Lad mig så bruge de sidste par minutter på arbejdsministeren. En af grundene til, at det gik, som det gik i december, var jo, at man både fra LOs ledelse og fra socialdemokratiet havde knyttet overskudsdelingsforslaget så tæt sammen med indkomstpolitikken, at vi ikke kunne snuppe det, og den historiske beskrivelse af, hvordan det gik med henholdsvis folketingsgruppe og hovedbestyrelse i socialistisk folkeparti, er nok ikke helt korrekt. Men historieskrivning er nu ikke altid helt objektiv, vel? Vi skriver jo historien vidt forskelligt, og jeg skriver den nok på en lidt anden måde. Det, vi bad om mandat til, var jo ikke at vedtage socialdemokratiets beslutningsforslag, men at forhandle på grundlag af det, og jeg tror aldrig, vi var kommet længere, end vi kom, selv om vi havde fået et forhandlingsmandat. Det skyldes dels de ting, vi ville have haft suppleret dette forslag med, dels naturligvis også det radikale venstres holdning.

Derfor forstår jeg godt arbejdsministerens ironiske bemærkninger om bemærkningerne til vores forslag, det med hundredårsriget, og at det nu varer så længe, men, hr. arbejdsminister, det er helt alvorligt fra SFs side. Vi har advaret socialdemokratiet før, og vi vil gerne advare det igen. Pas på med at lave ØD-ordninger med de borgerlige, for hvis først der er iværksat et eller andet, som er en kastreret del af et økonomisk demokrati-forslag, tror jeg, det bliver meget sværere at komme i gang med noget, der virkelig kan komme til at virke samfundsforandrende! Når arbejdsministeren siger, at der ikke skal ske ændringer i samfundsforholdene i indeværende folketingsår, vil gerne sige, at jeg til hver en tid gerne vil have, at der skal ske ændringer i samfundsforholdene, men når jeg ser på folketingsflertallet, bliver jeg bekymret for, hvad det er for ændringer, der vil kunne ske, med den sammensætning, som folketinget har i øjeblikket. Men debatten skal føres, og debatten skal gå; det skal den her i huset, og det skal den ude omkring, for befolkningen har krav på at få at vide, hvad vi mener, og hvad vi står for. Derfor de bemærkninger, vi har knyttet til det. Jeg har ikke mere taletid, og det er jeg ked af, for jeg mangler det med grundloven, hr. Arne Melchior.

Arne Melchior (CD):

Jeg skal gerne give fru Ebba Strange en yderligere anledning. Jeg har den bemærkning, at de borgerlige, som man taler om, må jo have en meget stor magt. Fru Lilli Gyldenkilde sagde, at det var lykkedes de borgerlige at omdøbe den solidariske fond til den centrale fond, og det må jo være lykkedes fuldkomment, idet gruppeformanden for SF selv benyttede betegnelsen »den centrale fond«. Det er altså en understregning af det, jeg sagde, at selv fru Ebba Strange, som plejer at være meget stærk i terminologierne, ligger under for denne magt, og det er jo beklageligt.

Så har jeg en replik til hr. Bolvig, som pilede det op, der står i bemærkningerne til forslaget om, at intentionerne for dets fremsættelse er at skabe ny debat og yderligere debat. Jeg har hørt så tit fra forskellige dele af fagbevægelsen, at fejlen ved disse gode forslag, man fremsætter på dette område, er, at folk ikke har forstået dem. Nu har det været debatteret i 10–12 år, og der er udgivet en husstandsomdelt avis, der er lavet seminarer, og der er fremsat lovforslag; jeg tror, at der i februar eller marts 1973 første gang blev behandlet et i tinget. Der er skrevet læserbreve og kronikker, og der er holdt uendelig mange foredrag. Mon ikke man snart skulle få den tanke, at der er grænser for, hvor meget man kan håne befolkningen for manglende forståelse? Så dårlig plejer skolegangen her i landet dog ikke at være. Mon ikke det kunne skyldes, at folk netop har forstået, hvad der ligger i dette forslag, og derfor vender sig så stærkt imod det? Jeg har selv på et tidspunkt, da man i socialdemokratiet ville opgive betegnelsen ØD – og det ligger tilbage i 1967–68–69, hvor jeg var medlem af det socialdemokratiske erhvervspolitiske udvalg – rådet til, at man skulle bevare denne betegnelse, at man ikke skulle være ræd for at gå frem med den. Jeg tror, at dette synspunkt fra min side – sammen med andre selvfølgelig – var medvirkende til, at man bevarede udtryksformen. Jeg forestillede mig bare noget andet ved begrebet, og derfor har vi nu i mit parti taget konsekvensen og fjernet skræstregen over O'et og altså fået OD ud af det, nemlig obligatorisk overskudsdeling. Det tror jeg er et realistisk forslag, som vil have den demokratiske kvalitet, at folk både vil kunne

[Arne Melchior]

forstå det og være interesseret i det, og derfor vil jeg gerne lægge ordførerne ved den kommende debat om ØD-forslaget på sinde at holde så mange døre som muligt åbne, når de forbereder deres indlæg til denne førstebehandling.

Bolvig (RV):

Blot nogle enkelte kommentarer til fru Ebba Strange.

Når jeg nævnte en sådan bog og mente, at en forhandling om en folketingsbeslutning ikke var det rette sted for en sådan debat, så var det jo netop, fordi jeg fandt, at SF her ville rejse en debat om samfundets grundlæggende forhold. Jeg synes, det var overordentlig værdifuldt, og jeg mener også, at jeg fremhævede, at det var meget mere rigtigt, hvis vi brugte tid på den slags debatter end på mange ligegyldige ting.

Jeg sagde, at det radikale venstre er i større overensstemmelse med lønmodtagerne, når vi ønsker, at indflydelsen og kapitalen skal være bundet i den enkeltes egen virksomhed, og at den enkelte kan få udbytte af sin indestående kapital. Det mener jeg ærligt og redeligt at en lang række meningsundersøgelser viser helt tydeligt. Det radikale venstre ønsker, at de enkelte ansatte skal blive medejere af deres egne virksomheder, og det er baggrunden for, at vi vender os mod centrale fonde, som vi ikke mener er den rette løsning. Den opfattelse har vi stadig væk. SF giver i øvrigt selv klart udtryk for, at man ikke tror på, at befolkningen støtter de tanker, som SF har lagt frem her i dag.

Kurt Hansen (VS):

Nu kan SF og de radikale jo diskutere de forskellige meningsmålinger, der er lavet. Det, jeg synes det er endnu mere vigtigt at trække frem i forbindelse med den massive modstand, der findes mod de forskellige ØD-ordninger, det er, at på massevis af generalforsamlinger og på massevis af arbejdspladser er der vedtaget udtalelser og resolutioner om, at arbejderne dér under ingen omstændigheder vil pådømmes en tvangsopsparing, uanset om det er efter SF-modellen eller det er efter SD-modellen. Der er ganske klare udtalelser fra disse folk, der siger: det vil vi ikke have; vi ved, at det bliver en del af indkomspolitikken, så det afviser vi. Det

synes jeg SF skulle tage og skrive sig bag øret.

Jeg vil godt sige til fru Ebba Strange, at når jeg talte om konfrontationer, så var det i forbindelse med afsnittet om virksomhedsdemokrati. Hvis man har vetoretten, og hvis man agter at bruge vetoretten, så vil det blive sådan, som jeg beskrev i mit første indlæg, at det vil føre til nogle massekonfrontationer mellem arbejdsgiverne og de pågældende lønmodtagere. Det var ikke i forbindelse med nogle konfrontationer mellem den store, centrale ØD-fond og arbejdsgiverne. Det var konfrontationer i forhold til virksomhedsdemokratiafsnittet.

Jeg kunne godt tænke mig at spørge, når fru Ebba Strange netop argumenterer med, at der kan komme konfrontationer mellem fonden på den ene side og de private virksomhedsejere på den anden side: hvordan forestiller man sig egentlig at man bryder med markedsmekanismen på baggrund af dette forslag? Hvordan forestiller man sig egentlig at man sætter sig ud over kapitalens krav, kapitalens logik? Der er det altså ikke nok at henvise til, at nu bliver der også offentlig kontrol med banker og forsikringsselskaber. Jeg læste også hr. Gert Petersens artikel i Socialistisk Dagblad i går, hvor hr. Gert Petersen meget klart fortæller, at selv om man har et bankvæsen, der fungerer i statslig regie, som man f.eks. har det i Frankrig, bliver det ikke spor mere socialistisk af den grund. Dér fungerer bankvæsenet nøjagtig på samme måde, som det mest gennemkapitalistiske bankvæsen overhovedet kan gøre det.

Det er ikke muligt her i de korte bemærkninger at begynde at diskutere bud på strategi. Jeg er godt klar over, at det er SFs bud på strategi, men som jeg sagde i mit første indlæg, mener jeg, at man sætter sig mellem to stole: klassesamarbejde og opgør med kapitalismen. Jeg synes, det er rimeligt, at man fortæller, hvad det er for en vej, man vil gå, i hvilket omfang de kampe, der foregår ude i samfundet, spiller ind i forhold til SFs strategi om lønarbejdernes overtagelse af samfundet, for i bemærkningerne til dette forslag er det ikke nævnt med én eneste stavelse. Jeg ved godt, at i massevis af de artikler, hr. Gert Petersen har skrevet, er det med, og dér indgår det, men hvordan spiller det ind i forhold til forslaget her? Skal der ske et opgør med kapitalejerne, eller skal der ske et sam-

[Kurt Hansen]

arbejde, skal man udvikle sig, reformere sig til socialisme gennem samarbejde med kapitalerne? Det er lidt svært at se på baggrund af den totale modsætning, der er bygget op her i SFs forslag.

Ebba Strange (SF):

Jeg mangler lige et par svar fra første runde, så skal jeg prøve at svare på hr. Kurt Hansens bemærkninger til sidst.

Det første svar er til arbejdsministeren, som siger, at forslaget ikke skal gennemføres. Jeg ville da gerne have dette forslag gennemført i denne samling, det ville jeg meget gerne. Det ville være skønt, hvis der var et flertal i den danske befolkning og i det danske folketing, der ville gennemføre dette forslag, men jeg tror, at ministeren kan tælle stemmerne lige så godt som jeg efter at have lyttet til debatten, og så ved vi, at det får vi ikke. Men vi fortsætter debatten, og vi er parate til at fortsætte.

Til hr. Arne Melchior vil jeg sige, at den overbevisning, jeg har, ikke er én, jeg er født med. Min overbevisning er én, som jeg udvikler i samarbejde med gode venner. Der findes klogere mennesker i dette land, som er med til at påvirke min overbevisning, og jeg betragter mit partis medlemmer som nogle af dem, jeg helst vil lytte til, når jeg skal udvikle min overbevisning om forskellige punkter. Derfor ville jeg egentlig ønske, at vi kunne få en retssag om dette med grundlovsbruddet.

Til hr. Bolvig vil jeg sige, at i SF går vi også imod akkordarbejde, der virker helbredsnedbrydende. Jeg ved, at det er noget af det, vores faglige folk under overenskomstforhandlingerne og ude i fagbevægelsen arbejder meget på at få afskaffet, og det støtter vi selvfølgelig fra partiets side.

Jeg vil godt sige til hr. Kurt Hansen, at vi anser dette forslag for at være et forsøg på at bryde med kapitalens logik. Vi forestiller os ikke, at vi har ophævet markedsmekanismen med dette forslag. Vi forestiller os et overgangssamfund, hvor vi bliver nødt til at acceptere, at der ved siden af en samfundsbestemt økonomi stadig væk eksisterer en markedsmekanisme, bl.a. fordi vi stadig væk skal handle med udlandet og er afhængige af udlandet, fordi vi ikke ligger som en isoleret ø.

Med hensyn til classesamarbejdet anser vi de muligheder, som arbejderne får gennem

vores forslag, gennem den arbejdspladsdemokratiske del af det og den økonomisk-demokratiske del af det, for at være med til at styrke klassekampen og ikke til at svække den. Vi mener, at arbejderne gennem øget indflydelse på deres egen arbejdssituation og gennem muligheder for at få indflydelse på kapitalen i deres virksomhed, og i virksomhederne i det hele taget, gennem den centrale fond vil blive styrket i deres position i forhold til klassekampen. Det er i hvert fald min egen helt klare oplevelse af dette forslag. Jeg ser det som et brud med meget af det classesamarbejde, som har været praktiseret af en del af fagbevægelsens ledelse og ikke mindst af socialdemokratiets ledelse. Jeg mener, at vi får nogle midler i hænde gennem dette forslag, som vi ikke har haft tidligere, og derfor betyder det så meget for os.

Det er da givet, at opgøret med arbejdsgiverens ret til at lede og fordele arbejdet også giver konfrontationer, og jeg anser ikke dette forslag for at kunne gennemføres i dette folketing, uden at der forudgående har været en lang række konfrontationer ude omkring på arbejdsmarkedet. Grunden til, at vi fremsætter dette forslag her i folketinget – hr. Kurt Hansen spurgte også: hvad er egentlig meningen med at fremsætte det her i folketinget i dag? – er primært at være med til at understøtte kampen for øget indflydelse ude på virksomhederne og kampen for at få indflydelse på kapitalformidlingen i dette samfund. Vi mener, at de ting, der sker ude omkring, og de ting, vi arbejder for herinde, skal indgå i en vekselvirkning med hinanden. Derfor tror jeg da også, at der bliver konfrontationer på disse spørgsmål, men så må vi tage de konfrontationer. Jeg synes, vi skylder arbejderbevægelsen at fremlægge de strategiske overvejelser, vi har gjort os, og dette er altså SFs bud på det.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg siger tak til fru Ebba Strange for det svar, hun gav mig, vedrørende spørgsmålet om overholdelse eller mangel på overholdelse af grundlovens § 56. Jeg kan erklære mig helt enig i fru Ebba Stranges beskrivelse af, hvordan overbevisning bliver til og bør blive til – ingen uenighed her. Men det sensationelle var jo, at SFs formand – der nu selv er

[Arne Melchior]

til stede her i salen og kan, hvis han vil, rette mig, hvis han føler, at mit referat, min erindring, skulle være forkert – offentligt erklærede, med den ærlighed, som jeg før rosede karakteriserede, at folketingsgruppen beklagede, at den var blevet overstemt. Der var ingen meddelelse om, at man havde skiftet overbevisning, der var det modsatte. Man var ked af, at man nu demokratisk var tvunget til at tage en position i forhandlingerne med regeringen, som var i modstrid med gruppens overbevisning. Det er noget helt andet end det, fru Ebba Strange her forklarede.

Derfor er vi enige om, at overbevisninger har man ikke, fra man bliver konfirmeret, til man bliver begravet, det ville være sølle. Jeg sagde også klart før, at det vil være svært at granske også folketingsmedlemmers hjerter, hjerner og nyrer og finde ud af, hvad der har påvirket dem og hvad ikke, det skal vi normalt ikke blande os i, men højagte hinandens motiver. Men her var der en klar erklæring om, at man bøjede sig, som det blev sagt, af demokratiske grunde og lod et andet standpunkt end det, der var ens eget, blive det gældende.

(Kort bemærkning).

Kurt Hansen (VS):

Det er desværre helt umuligt at diskutere socialistisk strategi på baggrund af de korte bemærkninger, vi kan få her i salen.

Men jeg takker for den klare udtalelse, fru Ebba Strange kom med, som jeg kan se som en understøttelse af det, jeg trak op her første gang, netop at det stort set er en parallel til et forslag til folketingsbeslutning om afskaffelse af kapitalismen. Hvis lønarbejderne bruger den vevret, der er indbygget i VD-afsnittet, så vil det føre til disse kraftige konfrontationer med virksomhedslukninger, med kapitalflugt, med at de danske virksomheder ikke vil være i stand til at konkurrere med udlandet. Vi forudser også sådanne situationer i forbindelse med den strategi, vi lægger frem for lønarbejdernes overtagelse af dette samfund. Vi synes, det er godt, at det er kommet så klart frem.

Jeg vil godt spørge om en enkelt ting: er det for SF et kardinalpunkt, at man har ØD kædet sammen med VD og kapitalstyring, således at man ikke kunne forestille sig, at

SF gik ind for og var med til at lave et sådant forslag, som fru Ebba Strange kaldte et kastreret ØD-forslag, uden VD og kapitalstyring? Kunne man forestille sig noget sådant? Det mener jeg at der er nogle bemærkninger i Socialistisk Dagblad i dag fra hr. Gert Petersen der tyder på – jeg vil godt lige citere dem:

»Tillægger man VD, ØD, praktisk betydning i vores strategi, er det klart, vi må i gang med reformen, og det kommer vi aldrig, hvis vi forlanger det hele på én gang og strikte efter vort bogstav.«

Hvad dækker disse formuleringer egentlig over? Dækker de reelt over en kastreret ØD-reform, som på mange leder og kanter ville være med til at understøtte den indkomstpolitik, som socialdemokraterne kører igennem? Jeg vil godt sige ganske klart, at såvel det socialdemokratiske ØD-forslag som den del af det samlede forslag, vi her diskuterer, som omhandler ØD, betragter vi som noget, der er sammenhængende med indkomstpolitikken, ud fra de bemærkninger, jeg kom med i første omgang.

Gert Petersen (SF):

Jeg vil først sige til hr. Kurt Hansen, at jeg ikke tror, det tjener noget formål at føre en partidiskussion her fra denne talerstol, især da jeg ved, at VS har fri adgang til at skrive i det åbne socialistiske dagblad, Socialistisk Dagblad, hvad de også bør have.

Jeg kan godt sige helt enkelt, at sammenkoblingen med indkomstpolitik afviser vi totalt. I modsætning til hr. Kurt Hansen og VS anser vi heller ikke denne sammenkobling med indkomstpolitik for at være nogen nødvendig eller rimelig ting, men tværtimod som noget, som er blevet ført ind i billedet gennem de sidste 4–5 år. Vi skal have fjernet den sammenkobling, det er helt afgørende for os.

Derudover vil jeg da naturligvis fastholde som god SF'er, at vi i almindelighed ikke fører en alt-eller-intet-politik. Det overlod vi tidligere til VS. Jeg skal indrømme, at VS nu er begyndt at konkurrere med os på det punkt på en række områder, og det skal de da ikke have utak for.

Det, som er det afgørende, er, at dette forslag og disse tanker er en integreret bestanddel af en demokratisk vej til socialismen.

[Gert Petersen]

Hvis man vil en demokratisk vej til socialismen, så er man nødt til at gå bl. a. disse veje. Men det er ikke tilstrækkeligt, der skal også ske nationalisering af kreditformidlingen, af visse nøgleposter i erhvervslivet osv. Men det vil også være nødvendigt for en demokratisk vej til socialismen, som led i en proces, at lønmodtagerne får direkte indflydelse på deres arbejdsituation og får økonomisk magt til at bakke den indflydelse op.

Det er klart, at en sådan demokratisk vej til socialismen må bygge på en vis fundamental tillid til arbejderklassen og også på en realistisk erkendelse af de begrænsninger, som også findes i arbejderklassens bevidsthed, men alligevel med en fundamental tillid til, at den arbejderklasse, som hr. Kurt Hansen og jeg taler så meget om burde tage magten i samfundet, er i stand til det, er dygtig nok til det, så at den ikke bare lader sig – nå, det ord må man ikke sige heroppefra – udmanøvrere eller kue i de afgørende situationer.

Dette forslag er netop udformet med henblik på at fremme en konfrontation, men en fredelig, demokratisk konfrontation, ikke en konfrontation i form af en klassekrig, hvor jeg forleden læste, at nogle VSere brugte et udtryk som en forlængelse af klassekampen, der vil udvikle sig til klassekrig, og det skulle man satse på. Det er et synspunkt, som jeg nok tør sige at socialistisk folkeparti afviser.

En konfrontation som led i en fredelig, demokratisk udviklingsproces mellem arbejderklassens logik og kapitalens logik anser vi for nødvendig. Og vi anser den for nødvendig i praksis og ikke bare i ord. Det betyder – og det er her, vores tillid til arbejderklassen kommer ind – at jeg er helt sikker på, at hvis arbejdere, hvis lønmodtagere, får magtpositioner i virksomhederne, så vil de stille deres egen logik op mod kapitalens. Det er en logik, som siger nej til arbejdsløshed, som siger ja til et bedre arbejdsmiljø, til mere menneskelige arbejdsforhold osv., hvorimod kapitalens logik er dikteret af profitterne. Men det er en logik, som ikke på nuværende tidspunkt og heller ikke i de nærmeste år kan sige nej til markedsmekanismen, for den eksisterer nu engang ikke bare hos os, men også i hele den øvrige verden, og derfor vil der være tale om kun til en vis grad af bryde med kapitalens præmisser.

Dette udtryk: »kun til en vis grad«, har jeg taget fra en artikel af hr. Wilhjelms, ganske vist i en anden forbindelse, hvor han taler om, at det, regeringen burde gøre nu, det var dog »til en vis grad« at bryde med kapitalens mekanismer. Det synes vi også den burde gøre, det synes vi arbejderbevægelsen burde gøre, netop ved at realisere et forslag som dette.

Til allersidst skal jeg sige til hr. Arne Melchior, at jeg ikke har udtalt mig om, hvorvidt min overbevisning var blevet krænkede. Den drøftelse, som foregik inden for socialistisk folkeparti, var en drøftelse om, hvilken taktik man skulle vælge i en given situation. Det viste sig altså, at et flertal i hovedbestyrelsen var af en anden opfattelse end undertegnede og folketingsgruppen i dette spørgsmål om taktik, og jeg vil ærlig talt erkende, at da jeg fik tænkt mig om, så måtte jeg indrømme, at dette flertal vel egentlig havde ret i det taktiske spørgsmål om, hvordan vi skulle forfare. Det er nu en gang godt med en demokratisk proces, hvor man er nogle flere, der indbyrdes drøfter, hvad der skal gøres. Det sker, at man bliver klogere af det. Jeg tror, at hr. Arne Melchior engang ved lejlighed skulle prøve det – han fik måske også noget ud af det. Men jeg har forstået, at det er usædvanligt inden for centrum-demokraterne.

(Kort bemærkning).

Kurt Hansen (VS):

Det, jeg ikke fik noget svar på fra hr. Gert Petersen, var, hvor langt SF egentlig vil strække sig i retning af at amputere det forslag, de har lagt frem. Hr. Gert Petersen skrev jo netop i den artikel, jeg citerede – jeg tror, det var fra Socialistisk Dagblad i dag – at man jo ikke sådan kunne forlange det hele. Hvor langt vil man egentlig gå? Vil man gå så langt, at man siger: lad os koble VD-afsnittet fra, lad os tage kapitalstyringsafsnittet fra. Så står vi tilbage med noget ØD, som vi kan forhandle med arbejdsminister Svend Auken om, og det kan så blive til noget i retning af det, der blev lagt frem i december.

Jeg vil godt sige i forbindelse med diskussionen om nogle snævre ØD-principper, at vi ikke kan se, hvordan det vil være muligt, at det ikke er lønarbejderne selv eller forbrugerne, der igennem nogle prisstigninger kommer til at betale for oprettelsen af denne fond,

[Kurt Hansen]

uanset om man går ud fra overskud, værditilvækst, som SF selv har foreslået, eller lønsummen. Hvis man er derhenne, så er der stort set en automatisk kobling til indkomspolitikken, for vi ved godt, at socialdemokraterne ønsker indkomspolitik sammen med en ØD-ordning, og at de ville være villige til, som jeg sagde indledningsvis, at støtte, ja, mere end støtte: garantere denne indkomspolitik. Derfor er det spændende og interessant, om SF vil gå så langt, at de kobler virksomhedsdemokratiet og kapitalstyringen fra, så SF står tilbage og hjælper igennem med en ØD-ordning, som er snævert sammenhængende med indkomspolitik.

Med hensyn til dette med alt eller intet: efter min opfattelse har VS ikke skiftet holdning i forbindelse med det, vi anlægger i det parlamentariske arbejde. Vi har hele tiden sagt, at vi støtter selv den mindste forbedring og går imod selv den mindste forringelse. Men det, vi naturligvis aldrig kommer til at gå ind i en konkurrence med SF om, det er illusionsskabende politik som her i forbindelse med VD og kapitalstyring – det lader vi SF om.

(Kort bemærkning).

Arne Melchior (CD):

Jeg skal gerne ved lejlighed diskutere medlemsdemokratiet i mit parti med hr. Gert Petersen. Hr. Gert Petersen kan ikke være uvidende om, eftersom radio, fjernsyn og aviser vidt og bredt udsendte den kritik, min partiformand var ude for på landsmødet i november, hvor fri kritikken er i mit parti. Vi har vores diskussioner på gruppemøder, og vi har præcis det samme partiudvalg, som alle andre partier har, så dér lader vi ikke noget tilbage at ønske.

Nej, lad os nu ikke snakke uden om det, som sagen drejer sig om, den sag, som arbejdsministeren i sit første indlæg her i debatten faktisk fremdrog, nemlig hvad det var, der skete i SF demokratisk set i december måned. Vil hr. Gert Petersen bestride – jeg føler nærmest, at han ved sin fremstilling heroppe bekræftede mit referat – at han på det tidspunkt, hvor han udtalte sig til offentligheden, og hvor hans partigruppe altså skulle disponere på 200.000 vælgeres vegne, meddelte offentligheden, at det resultat, hovedbestyrelsen tvang ham til at rette sig efter,

var det modsatte af det, han selv og andre i gruppen fandt det rigtige? Vil hr. Gert Petersen bestride dette, så glæder jeg mig til den næste holmgang med hr. Gert Petersen om dette.

At han nu kalder sin overbevisning for taktik, må stå for hans egen regning, men jeg vil gerne bede om et svar, så vidt det er muligt i dag efter hukommelsen hos hr. Gert Petersen, på, om mit referat er rigtigt. Hvad hans overbevisning senere har ført ham til, kan jeg ikke vide noget om, men jeg kan holde mig til det, som han af egen fri vilje har meddelt mig og den øvrige offentlighed, og det er som af mig beskrevet.

Gert Petersen (SF):

Det er da fuldkommen rigtigt, som hr. Arne Melchior siger, at vi disponerede på 200.000 vælgeres vegne, og så vidt jeg kan se på efterfølgende opinionsundersøgelser har disse vælgere været særdeles tilfredse, og der er kommet flere til, bl. a. på grund af denne disposition.

Jeg har ikke lyst til at forlænge denne debat, for jeg tror, hr. Arne Melchior er ude i en fantastisk sump af fejlfortolkninger og forvridninger af grundlovens tekst, og det vil kræve noget mere tid at gå ind i det. Men jeg vil da godt sige helt klart og åbent, at det er godt at være medlem af socialistisk folkeparti, og det er en mulighed, der står åben for alle vore vælgere. Dette at være medlem af vores parti er naturligvis noget, som giver en ekstra og betydelig indflydelse på partiets politik, alene af den grund, at det er partiets hovedbestyrelse, der udarbejder valgoplæg, som vi præsenterer os for vælgerne med og siger: kan I lide det, eller kan I ikke lide det, og hvis I kan lide det, så stem på os! Derfor er det ganske klart, at de, der stemmer på os, ved, at vi vil rette os efter det valgoplæg, som vores parti – og jeg siger udtrykkelig: vores parti – har udarbejdet. Men det er ikke i grundlovens forstand et direktiv fra vælgerne. Det er os selv, der har udarbejdet det direktiv til os selv og har fået det godkendt af vælgerne.

Jeg må sige ganske kort til hr. Kurt Hansen, at hvis han havde læst min artikel rigtigt, så ville han have set, at der står i den:

»Jeg vil også ubetinget fastholde, at ØD-tiltag må ledsages af VD-tiltag, det vil sige

[Gert Petersen]

indskrænkninger i arbejdsgivernes ledelsesret, og disse indskrænkninger skal være mærkbare.«

Det er et forsøg på at forplumre vandene – ja, jeg kan se, at vi skal bruge lidt mere tid på det fra hr. Kurt Hansens side, men det må være hans sag.

Til allersidst bemærkede jeg, at hr. Kurt Hansen var inde på, hvilke prisstigninger det kunne afstedkomme, hvis forslaget blev gennemført. Så må jeg sige, at det forbløffer mig, at hr. Kurt Hansen stemte for en forhøjelse af formueskatten og selskabsskatten, for der er ingen som helst tvivl om, at hver eneste gang vi beskærer kapitalen en smule, så risikerer vi prisstigninger. Det afholder os dog ikke fra at søge at beskære kapitalens muligheder.

Arbejdsministeren (Svend Auken):

Med fare for at afbryde et interessant slagsmål vil jeg godt gøre en enkelt bemærkning på egne vegne og regeringens vegne her ved afslutningen af debatten.

Jeg tror, hr. Gert Petersen har meget ret i sin fortolkning af grundloven. Jeg tror, at hr. Arne Melchior, hvis han studerer grundlovens forudsætninger, de forudsætninger, som var nedfældet i den grundlov, den nuværende grundlov bygger på, nemlig den belgiske forfatning af 1830, vil vide, at grundlovens § 56 har sin helt specielle baggrund og vel dårligt kan bruges i denne situation.

Det, der kalder mig herop, er noget andet. Det, jeg tror rystede masser af politiske og faglige tillidsmænd, var ikke grundlovens § 56, det var den uforstand, der lå i den beslutning, der blev truffet i hovedbestyrelsen i december måned. Det kan da godt være, at det har givet lidt ekstra points hos Gallup, at man ikke medvirkede til noget konstruktivt osv., der er jo mange mennesker, der ikke er særlig interesserede i forandringer i dette samfund.

Jeg vil bare sige til socialistisk folkeparti, at vi ikke bærer nag. Vi var dybt skuffede over det, der skete i december måned, men vi appellerer til socialistisk folkeparti om ikke nu i al den megen snak om oplysning og debat, som man kan være meget enig i, helt at forskertse muligheden for en seriøs forhandling for at komme i gang med de skridt, som der måske er flertal for her i fol-

ketinget. Jeg tror – dér tror jeg jeg er enig med hr. Gert Petersen – at først når lønmodtagerne indvinder deres egne konkrete erfaringer med større indflydelse i deres egen arbejdssituation, får man virkelig skabt det grundlag blandt lønmodtagerne selv, der kan gøre en egentlig gennemgribende demokratisering af erhvervslivet og de økonomiske dispositioner i dette land mulig.

Derfor appellerer jeg altså om, at man nu ikke i en lang og interessant teoretisk diskussion med hr. Kurt Hansen – som jo ikke vil være med til noget som helst i denne retning alligevel – ødelægger og forskertser mulighederne for at gennemføre en fornuftig, realitetsbetonet dialog om at komme i gang. Jeg tror, det haster med dette perspektiv, og det var det, min appel skulle gå på.

(Kort bemærkning).

Gert Petersen (SF):

Jeg bliver nødt til lige at sige til arbejdsministeren, at en forudsætning for at gennemføre noget her i folketinget er, at det kan bære ude i befolkningen. Det er bagefter helt tindrede klart, at hvis regeringens beslutningsforslag dengang var blevet gennemført, så havde det ikke kunnet bære ude i befolkningen.

Nu skal jeg indrømme, at efterhånden har også vi opdaget, at beslutningsforslag ikke betyder noget som helst. Der er jo ingen, der siger, at de skal gennemføres. Vi vedtog jo et beslutningsforslag engang, og der er ikke tale om, at det skal gennemføres, nemlig rentefradragsforslaget, og det var måske gået på samme måde med det forslag. Hvis det var blevet gennemført, så var det faldet ude i befolkningen ved en folkeafstemning, som det med sikkerhed var blevet sendt ud til. Jeg ser, at arbejdsministeren ryster på hovedet. Han må være i besiddelse af nogle clairvoyante evner, som AIM og en række andre meningsmålingsinstitutter ikke er i besiddelse af.

Derfor siger vi, at forslaget skal være sådan, at det kan vedtages ude i befolkningen, og netop derfor – om ikke andet så af den grund; der er mange andre gode grunde til det – skal der også arbejdspladsdemokrati med i det forslag, når der engang vedtages noget herinde, ellers bliver det forkastet derude. Det kan jeg garantere for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Tredje næstformand (Ove Jensen):

Der er ikke mere på dagsordenen.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Nordisk Råd (20/3 80):

Udtræder: Erlendsson

Ny stedf.: Kirsten Jacobsen

Det politisk-økonomiske udv. (20/3 80):

Udtræder: Glensgård

Ny stedf.: Tang Sørensen

Udtræder: Brusvang

Ny stedf.: Bollmann

Det politisk-økonomiske udv. (20/3 80):

Udtræder: Lone Dybkjær

Ny stedf.: Bolvig

Udtræder: Ole Vig Jensen

Ny stedf.: Bernhard Baunsgaard

Kommunaludvalget (20/3 80):

Udtræder: Ole Jensen

Nyt medl.: Stavad

Landbrugs- og fiskeriudvalget (20/3 80):

Udtræder: Ole Jensen

Nyt medl.: Stavad

Skatte- og afgiftsudvalget (20/3 80):

Udtræder: Ole Jensen

Nyt medl.: Stavad

§ 71-tilsynet (20/3 80):

Udtræder: Ole Jensen

Nyt medl.: Stavad

Udv. om offentlige arbejder (20/3 80):

Udtræder: Ole Jensen

Ny stedf.: Stavad

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 21. marts 1980, kl. 11.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvide til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.09
